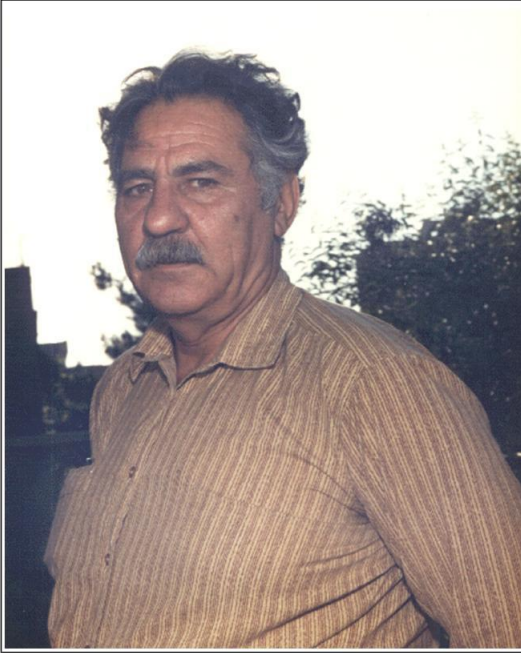

ادبیات چلنگی

ویژہ نامہ اولین سالگرد درگذشت "صفرخان"

ہاشم ترلان ، ا. آلاو ، آ. علیا ، م. قافلاتی ، رحیم رئیس نیا ، سہراب
طاہر ، ح. فرشباف ، ب. چای اوغلو ، نریمان ناظم ، مظفر درفشی ،
میرزا (شہرک) ، مظفر سعید ، ہریسلی ، ن. وولقان ، م. قاضی ،
احد آیلاقی ، ائلدار موغانلی ، حسن ایلدیریم ، ہادی قاراچای ،
اصلان پاشا ، بہروز مطلب زادہ و ...

خالقیمیزین قہرمان اوغلو ، "صفرخان" ین اولمز خاطیرہ سینہ عشق اولسون

ایچیندہ کیلر

صحیفہ:	عنوان:
۲	اؤن سؤز
۹	هاشم ترلان
۱۱	ا.آلو
۱۲	حبیب فرشباف
۱۵	نریمان ناظم
۲۰	سہراب طاہر
۲۴	قافلاتی
۲۶	آ.علیا
۲۷	هریسلی
۲۸	احد آیلقلی
۲۹	ا.آلو
۳۱	میرزا (شہرک)
۳۳	مظفر درقشی
۳۵	حمید د.
۳۷	اصلان پاشا
۳۹	م.ح.صفورا
۴۰	ہادی قاراچای
۴۱	روشن ن.
۴۲	ممدقاضی
۴۴	رحیم رئیس نیا
۴۷	مظفر سعید
۴۸	ناصر داوان
۴۹	چای اوغلو
۵۲	حسن ایلدیریم

وطنداشلیق اؤلچوسو

بو دونیادا ائله اینسانلار یاشاییرکی، هله ساغایکن اسطورهیه چئوریلیرلر، ناغیلا دؤنورلر. بئله نادر اینسانلاردان بیریدیه آذربایجانین قارتال باخیشلی، ساوالان ووقارلی، سهند ایرادهلی دؤنمز و یئنیلمز ایگید اوغلو " صفرخان " دیر.

بیز هله اوشاق ایکن اونون حاقیندا افسانهلر ائشیتیمیش و اونو گؤرمک آرزوسویلا یاشامیشدیق. آنجاق گون گلدی کی اونو یاخیندان گؤروب و هم صحبت اولماق سعادتیه بیزده نصیب اولدو. گؤرولریمیز آرتدیقجا، اونولا دوستلاشدیقجا، او بیر داها گؤزولریمیزده بؤیودو، او جالیغی بیزیم اوچون ال چاتماز اولدو.

صفرخان ائله بیر اینسان ایدی کی اونون ظاهری گؤرکمی له معنوی دونیاسی آراسیندا بیر باغلی لیق و دوغمالیق وارایدی. شخصیتی ایله فیزیکی و جیسمانی سیماسی بیر-بیرینی تاماملاییردی.

او اوچا بویلو، دولو، ائنلی کوره کلی، ایتی باخیشلی، پولاد چنهلی، آچیق آیینلی و گؤرکملی بیر کیشی ایدی. بو گؤرکم سانکی اوندا اولان معنوی تمیزلیگین، جسارتین، غنیرت و ایگیدلیگین، دؤزوم و تمیزلیگین، مهربانلیق و صداقتین گؤرکمی ایدی.

او بو گؤزوللیگی، بو ایگیدلیک و او جالیغی اؤز دوغما خالقینی مبارزه سینه قوشولاراق و چتین سیناقلاردان کئچهرک، وطن اوغوللارینین ان بؤیوک ایاقدا گؤستردیکلری رشادتلر و شهامتله یوغرولدوب و خالقین جسارتلی، بیلیکلی و عاغیللی اوغوللارینین تحربه لری له بزمیش و اونلارلا چیبین-چیبینه آغیر و عذابلی ایشکنجه لی زندان ایلرینی کئچیره رک، اؤیره نه- اؤیره نه، اؤیره ده- اؤیره ده دایانمیش، دیرنمیش و برکیمیشدیر. گنج نسلین سیرداشینا، صیرداشینا چئوریلیمیشدیر. زیندانلاردا، قارا گونلرده اوره بیینی مشعل کیمی یاندراراق مبارزه یوللارینی ایشیقلا ندیرمیشدیر.

اونون زیندانسیز گونلری یئنه ده دوستلارسیز و خالقسیز اولمامیشدیر. محاربه ایللی، آغریلی، آجیلی، هيجرانلی گونلر اونون اوره ییندن یول سال- سال، اونون باغرینی پارچالایا- پارچالایا کئچمیشدیر. آنجاق یئنه ده بیر اوچاق کیمی سویوق اللری، اومیدسیز اوره کلری قیزیندیرمیشدیر. اونلار یاشاماق، سئومک و اینسانلیق عشقی آشیلامیشدیر.

"خان" ین اومید دولو، آرزو دولو، حسرت ناخیشلی، انتظارلی باخیشلاری جانینا ساریلیب، سنده بیر داها آرزولاری، صاباحلاری، آیدین اوفوقلره قانادلانديرير، اونون دوداقلاریندان سوزولن بال کیمی شیرین و خئیرخواه ایستکلره بلنمیش سؤزلر، اوره‌یینه آخا- آخا سنی گونلر بویو، آیلار اوزونو حیاتین معناسی حاقدا دوشوندوره- دوشوندوره باشاتمیشدیر. اومید وثریجی ایری اللری، اللرینی سیخاراق، اؤز اوره‌یی نین حرارتینی سنه باغیشلاپاراق، سندهده سئومک و سئویلک عزمی اوپاتمیشدیر و اوره‌یی نین چیرپینتی لارینا قوشولموشدور. اونون دوروشو و داورانیشی، اومیدین، دؤنمزلیگین و سؤنمزلیگین جانلی هئیکلی ایدی.

ایندی اونلار خاطیره لره دونوب، مینلرله اینسانین اوره‌یینده یاشاییر. صفرخان جیسمن دونیاسین دیشیسیسهده، روحن خالقیمیزین تاریخی یادداشیندا حک اولونوب، خالقین روحونا قوشولوب روحو. خالقیمیز وارکن، دونیادا عدالت و آزادلیق وارسا، اینسان لیاقتینی اوجا توتماق وارسا، دئمک دونیا دورورسا، صفرخانین آدی دا قالاجاقدیر. اودور کی دئییریک: **صفرخان اؤلمز دیر!** شاعر دئمیشکن: **"اونودولماز ائل یولوندا جانی قوربان اولانلار."**

صفرخان اؤز شرفلی عؤمرونو خالقیمیزین، اینسانلیغین سعادت و آزادلیغی اوغروندا صرف ائتدی. او عادی بیر کندلی دن بؤیوک بیر قهرمان سویه‌سینه اوجالدى. اونو اوجالدان، اوندا اینام، عقیده و اینسانلیق سئوگیسی اولموشدور. صفرخان آرتیق خالقین آرزوسونون تمثیلچیسی، دؤزومونون سیمبولودور. او اؤزو وطنداشلیق اؤلچوسودور

بیز بو ایگیدلیک، وطنپرورلیک، اینسان سئورلیک تمثالی نین، اؤلمزلیک و ابدی یاشارلیغی اؤنونده باش اییر و اؤز اوره ک سؤزلریمیزی بیر ادبیات چلنگی کیمی اونون بؤیوک روحونا هدیه ائدیریک!

صفر خان اولمز دیر

آذربایجان خالقى آزی یوز ایلدن برى، عموم ایران خالقلىرى نین ملی- دموکراتیک مبارزه لرینده اؤن سیراسیندا دؤیوشن خالقلىردان اولوب. ایستر مشروطه حرکاتى، ایسترسه ده اوندان سونرا ایران سوپه سینده گئدن آزادلیق حرکاتى نین باش لؤوحه سینى ، آذربایجان و اونون یئنیلمز اراده لی خالقى یازمیشدیر. مشروطه نهضتى ، شیخ محمد خیابانى حرکاتى ، ایکینجى دونیا ساواشى نین آخیرلاریندا ایرانین شمال غرب و غرب منطقه لرینده باش وئره ن آزادلیق حرکاتلاری ، بهمن انقلابی و سایر حرکاتلاردا ، آذربایجان خالقى نین مثل سیز و تاریخده قالار رولو اولموشدور. بو بؤیوک و شانلی خالقین مبارزه تاریخی ده ، اونون ایگید و فداکار اوغول و قیزلاری نین پارلاق سیمالاریلا ایشیقلا نیشدیر. حیدر خان عمو اوغلو ، شیخ محمد خیابانى ، ستارخان ، باقرخان، دکتر ارانى، و یوزلرجه باشقا فداکار، یئنیلمز و سارسیلماز اراده لی اینسانلار بو جرگه ده یئر دوتانلارداندیرلار.

معاصر ایران خالقاری نین مبارزه تاریخینده آدی محبس لری تیتره دن، جلادلارین و قولدورلارین اوره یینه ولوله سالان و شرفله ۳۲ ایل دن آرتیق عؤمرونو انسانی ایده آللاری و خالقی نین آزادلیغی اوغروندا صرف ائدن صفرخان ، ایستر آذربایجان خالقی نین، ایسترسه ده ایران خالقاری نین فخری حساب ائدیلیلر . اونون تکجه وطنیمیزده دئییل، بلکه بوتون دونیادا بشریتین سعادت و انسانی آملالاری اوغروندا عؤمرونو مبارزه یه حصر ائدن اینسانلار سیراسیندا یئری واردیر. خالقیمیز، وطنیمیز بئله بیر یئنیلمز ، دؤزوملو، جسارتلی و مبارز انسانین شرفلی خاطیره سینی عزیز ساخلایاراق، اونونلا همیشه لیک فخر ائده جکدیر.

صفر قهرمانیان (صفرخان) گونش ایلی ۱۳۰۰ ده ، عجب شیر ماحالی نین شیشوان کندینده محمد حسین کیشی نین عائله سینده دونیایا گوز آچیر . او یئنی یئتمه لیک ایل لرینه دک آتاسی ایله بیرلیکده اکینجیلیک له مشغول اولور. جمعیتده کئچن معیشت گرگین لیگی ، آجلیق ، مولکدارلارین ظولمو ، کند کوتله سی نین غیر انسانی بیر شرایطده یاشاماسی ، زوراکارلیق و قولدور رضانین میراث قویدوغو فلاکت و بدبخت لیک ، گنج صفرخان ی بئله بیر دورومون علییهینه عصیان قالدیرماغا یؤنلدیر. او اوچ نفر یولداشلاری لا بیر لیکده ۱۳۲۱- نجی ایله سیلاحلی دسته تشکیل ائدیبلر ، مولکدارلارا مبارزه یه گیریر. بو سیلاحلی دؤیوش ۱۳۲۴- نجی ایله دک دوام ائدیر و بو ایله گنج صفر عائله قورور.

آذربایجانین مختلف ماحال لاریندا ۲۰- نجی ایل لرین اوللرینده باش قالدیران مولکدارلار علییهینه کندلی لرین سیلاحلی حرکاتی، نهایت ۱۳۲۴- نجی ایلین اورتالاریندا بوتون آذربایجاندا سیلاحلی دؤیوشه چئوریلیر. همین ایلین آذر آییندا ، آذربایجاندا ایلك دفعه اولاراق ملی حکومت یارانیر . صفرخان ملی قوشونا قوشولور و آذربایجان ی و خالقین اله ائتدیگی نائلیت لری قوروماغا چالیشیر.

آذربایجاندا قورولان ملی حکومتین عؤمرو اوزون چکمیر. ۱۳۲۵- نجی ایلین آذر آییندا مرکزدن گوندریلیمیش شاه اردوسو آذربایجانا باسقین ائدیر. یئرلی مولکدارلار ، سیماسیز و لومپن شخص لر شاه قوشونونون حمایه سی آلتیندا ، مینلر جنایتیه ال ووراراق و مینلرجه گوناھسیز انسانی غدارجاسینا اولدوره رک، او مقدس نهضتی قانا چکیرلر و نهایت مینلرجه عائله اؤز یورد- یوواسیندان دیدرگین دوشور و سورگون ائدیلیلر.

بئله بیر وضعیتده صفرخان بیر سیرا سیلاحلی یولداشلاریلا برابر، کوردوستانا کئچیر و اورادا دؤیوشن سیلاحلی دسته لر له سرحددن آشیب ، عراق اؤلکه سینه کئتمگه مجبور قالیر. آنجاق ۱۳۲۷- نجی ایلده اورادا یاخالانیب ، ایران حکومتینه تحویل وئریلیر و اورمیہ حبس خاناسیندا دوستاق ائدیلیر.

۱۳۲۹- نجی ایلده صفرخان تبریزین نظامی محکمه سینه وئریلیر و او محکمه ده ، شاهلیق رژیمیه علیهینه سیلاحلی دؤیوش آپاردیغی اوچون ، اؤلوم جزاسینا محکوم اولور. عینی حالدا قارداشی حسنعلی یه اون ایل و آتاسی محمد حسین کیشی یه ایکی ایل ایش کسلییر.

۱۳۳۰- نجی ایلده ایران سویه سینده باش وئرن میلی حرکت، میلی دولتی قوردوقدان سونرا، صفرخانین دوسیاسی اونون اعتراضی اساسیندا تبریزین نظامی محکمه سیندن اورمیہ یه و اورادان ایسه مرکزین عالی محکمه سینه گؤنده ریلیر.

۱۳۳۲- نجی ایلین مرداد آییندا ، آمریکا و انگلیس دولتلری نین توطئه لری نتیجه سینده مصدقین ملی دولتی دئوریلیر و اوندان سونرا صفرخانین دوسیاسی یئنی دن نظامی محکمه یه گونده ریلیر . نهایت ۱۳۳۳- نجی ایلده صفرخانین اؤلوم حؤکمو ، عومورلوک دوستاقا چئوریلیر.

صفرخان دوستاقدا اولارکن خالقین دوستاق ائولادلاری نین ایشگنجه گاهلاردا آپاردیقلاری مبارزه ده فعالجاسینا اشتراک ائدیر و بیر مقاومت سیمبلی کیمی، مبارزه یه گوج وئرن و اعتراض سسینی یوکسلدن قوه یه چئوریلیر . نهایت تبریز زندانیندان ، اورمیہ حبس خاناسینا گوندریلیر و ۱۳۳۷- نجی ایلده ، برازجانین دهشتلی قازاماتینا سورگون ائدیلیر. بو قازاماتین دهشتلی اولدوغو او گونکو بوتون مبارزلره و انقلابچی لارا یاخشی تانیس ایدیر . آنجاق صفرخانین اراده سی ، اونون مقاومتی و طولم اؤنونده دیره نیشی، برازجان قازاماتین دا سارسیلدیر.

۱۳۴۱- نجی ایلده صفرخانین فداکار حیات یولداشی، تهراندا اونون گؤروشونه گلدیگی زامان خسته لنیر و دونیادان گؤز یومور. بو بیرگه یاشامین یگانه محصولو "مهین" آتا اوزونه حسرتیلیک له برابر، آناسیزدا قالیر. بیر ایلدن سونرا صفرخانین آتاسی و آناسی دا دونیادان کؤچور.

۱۳۴۶- نجی ایلده صفرخانین ایلک دفعه اولاراق گؤروشچوسو اولور. او بیرمی ایلدن سونرا قیزی مهین، بالاجا نوه سی بهروز و قیزی نین حیات یولداسی محسن عباسی نین اوزونو گؤرور.

۱۳۴۷- نجی ایلده شاهلیق رژیمی صفرخانین سارسیلمایان اراده سینہ تسلیم اولاراق، اونو برازجاندا ن تهرانین قصر دوستاغینا منتقل ائدیر. بورادا صفرخان تجربه لی و مقاومت گؤسترن قدیمی بیر محبوس کیمی، گنج محبوسلارین دایاناجاغی، اومید اوچاغی و اونلارین مقاومتینده ایلهام منبعینه چئوریلیر.

۱۳۵۲- نجی ایلده ساواک مامورلاری، دوستاقلاردا گنده ن مقاومت مبارزه سینی سیندیرماق اوچون تهرانین و بیر چوخ بویوک شهرلرین دوستاقلارینا هجوم گتیریر. شرایط گرگینله شیر، آنجاق خالقین قهرمان اوغول و قیزلاری نین مبارزه سی بیر آن دا اولسون، دایانمیر.

۱۳۵۴- نجی ایلده صفرخان، یالیز آدی دهشت توره دن "کمیته مشترک" ایشکنجه گاهینا منتقل ائدیر و اؤز اینامیندان ال گؤتورمه مه یی اوچون ایشکنجه آلتینا آلیرلار. اوندان "توبه" اومورلار. آنجاق کئچمیش بیرمی دوققوز ایلده اولدوغو کیمی، یئنه ده صفرخان قالب چیخیر و اونون "یوخ" جاوابی جلادلاری ناکام قویور.

۱۳۵۵- نجی ایلده یئنی دن صفرخان "کمیته مشترک" ایشکنجه گاهینا آپاریب، و اونو آغیر ایشکنجه لر آلتیندا اؤلمه یه و یا "آریامهر" دن عفو ایسته مک مجبوریتینده قویورلار. آنجاق صفرخانین بیر جاوابی اولور: **یوخ!**

۱۳۵۶- نجی ایلده بین الخالق قیرمیزی خاچ جمعیتیندن بیر گروپ، ایران دوستاقلاریندان گؤروش اوچون تهرا نا گلیر. ساواک صفرخان ی گیزلتسه ده، آنجاق صفرخانین دنیا شهرتی و اونون ایرانین ان قدیم سیاسی محبوسو اولدوغو، ساواکی اونون یئرین بو جمعیتین نماینده لرینه گؤسترمه یه مجبور ائدیر.

۱۳۵۷- نجی ایلین شهریور آییندا، شاهین ۱۷ شهریور قیرغینینا اعتراض اولاراق، صفرخان بیر چوخ محبوسلارلا برابر آجلیق اعلان ائدیر.

نهایت ۱۳۵۷- نجی ایلین آبان آبی نین اوچونده شاهلیق علییه عسیان قالدیران خالق، دوستاقلارین قاپیسینی آچیر و اؤز ایگید و قهرمان ائولادلارینی قارا دوستاقلاردا ن قورتاریب. صفرخان دا بیر سیرا باشقا محبوسلارلا بیرگه ۳۲ ایلدن سونرا ایشیق اوزو گؤرور و اونا چوخ غریبه گلن تهران شهرینده، یگانه ائولادی- قیزی مهین

خانیمین اٹوینہ گتیریلیر، اورادان ایسه آنا یوردو آذربایجانا و قهرمان تبریز شهرینه گندیر و اورادا مثلی گورونمه یں طمطراقلا، آذربایجانین هر گوشه سیندن تبریزه گلن و طنداشلاری طرفیندن قارشیلانیر.

نهایت شانلی بهمن انقلابی غلبه چالیر، شاهلیق رژیمی دئوریلیر و صفرخانین دا اوزون ایللر اوره یینده فالان آرزولاری چیچکلنمه یه باشلاییر.

بو گون خالقیمیزین فخری، ایران مبارزه تاریخی نین پارلاق اولدوزو صفرخانین شرفلی خاطیره سینی عزیز ساخلاماقلا، یئنه ده داهی پشهوری نین بو سؤزونو خاطرلادیریق:

"کئچمیش انقلابچی لاری ، خالق یولوندا جان وئرلری یاددان چیخاران بیر میللت، جانباز و فداکار اوغوللار تربیه ائده بیلمز.

کئچمیش انقلابچی لاری بویودوب، قهرمان تانیدا بیلمه یں بیر میللتین ایچهریسیندن قهرمانلار چیخماز...."

آذربایجان باشین ساغ اولسون

چکدین قیلینجینی قینیندان ائرن،
قینینا قویمادین عؤمرون بویونجا.
دئه، کیمین الیلہ یوغرولدون صفر!
اوجا باش داغلاردان داپانددین اوجا.

دؤزومو کیملردن اؤیرندین بئله؟
زیندانلار اریدی، اریمه دین سن.
بیلیرم علتی اینامین اولدو،
الینی بوینونا ساریمادین سن.

آیلاری ایبلره دوینوله دیکجه،
باخمادین اطرافین شپه دی، قاردی.
قارالار یوردونون قارا قارتالی
"نلسون" دا عزمینه حسد آپاردی.

ساغ الینده باہار ، سول الینده قیش،
یوللاری قولونا ساریدی گلدی.
او سنی اؤزوندن ووقارلی گؤردو،
تئلینی تئلینه دارادی گلدی.

جواندین گونشی سئودین، وورولدون،
گوناهدیر دئدیلم... قفسدیر یئرین.

اوتوز ایکی باہار اؤتدو... سن آزاد
یئنہده ووقارین دریندن - درین.

روزگار مؤحتتین آلدین چیینینه
اوزو آغ یاشادین، صفرخان اولدون.
اوگون کی قوشولدون ابدیتہ،
یئنئی دن دوغولوب قہرمان اولدون.

نہدیر بو ازدهام، نہدیر بو غوغا؟!
سانکی بیر اوردونون مغرور سسی دیر
دئدیلر فیرقہنین ایگید اوغلونون -
الوداع مارشی نین ترانہسی دیر.

دیوارا سؤیکہنن آرخاسیز قالار،
اوچولسا، اومیدی اوندان گئن دوشر.
سن داغا سؤیکندین بابکیم کیمی
بوزدون دوداغینی اویاناندا شر.

۱. آلاو

ھوندور داغ

داغلار کیمی ایلمه یین
سن بیر ائلین ووقاریسان.
طوفانلارا باش قالدیران
قیشلار قووان باھاریسان.

دوشمنلری سوسدورماغا
کولکسن سن، بورانسان سن.
پهلوی نین، استبدادین
دوستاقلارین یورانسان سن.

اودلار آوولار یوردونون
بیر وفالی بالاسی سان.
اینسانلیغین، آزادلیغین
آچیلما یان قالاسی سان.

مرد دوغولدون ائلین کیمی
کور اولمادی ائل اوچاغی.
سارسیلما یان عزمین سنین
خاطیرلابار ھوندور داغی.

بوردان بیر آتلی کئچدی...

کورہیی

زولاق - زولاق.

اورہیی

زولاق - زولاق.

گئجہ سی آہ،

گوندوزو آہ،

اربابلارین دونیاسیندا

رعیت لیک بؤیوک گوناہ!

اوجا داغ باشیندا

بیر آت کیشنہدی...

اسدی

داغدان

داغا بو سس.

آخدی

بولاقدان

بولاغا.

چاتدی

قولاغدان

قولاغا

بو خیر:

- بوردان بیر آتلی کئچدی

آدی صفر!

توفنگی نین نعرہ سیندن
زاغ- زاغ اسدی سارا یلار...

یاخالاندی...
آیری دوشدو
سیلا حیندان،
آتیندان.

تک بئش آدیم بئله گئتدی
قالباق دووار!

تک اوچ آدیمدا بئله...
آزاد اینسان
بو دار قفس!
یل هئیکلی یئرلشسه ده
سیغماز اولدو سیللولار
اولو آرزولار.

چتین سہده
قهرمانجا اولوملردن
قهرمانجا یاشاماق!

او یاشادی...
اونوتمادی ایلقارینی،
اولکه- اولکه قاناد آچدی
دایانیشی،
شہرتی.

اؤز عؤمرونو

تک اوتاقدا

او بیر دونیا یاشادی.

گؤیدن اوچ آلما دوشدو...

دیللرده قالدی آدی.

هله بلکه آنالاردا

اؤل اوغلو

باياتی سؤیله دی:

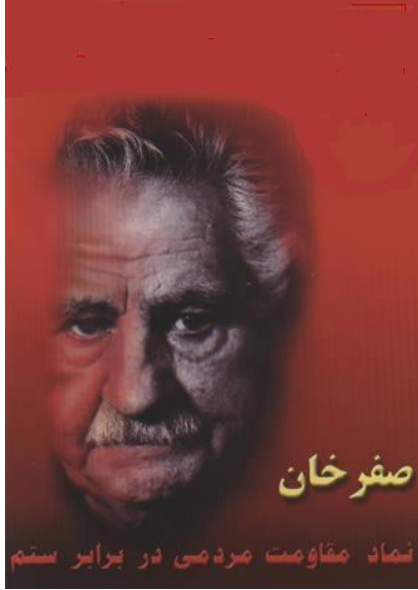
“بوردان بیر آتلی کئچدی

آتین اویناتدی، کئچدی

آی کیمی شفق ساچدی

گون کیمی باندی، کئچدی.”

صفر خانین ابدی خاطرہ سینہ عشق اولسون

یابین قیزمار گونلرینده خوزستانین گئیش دوزلرینه یولون دوشرسه، اورادا - بورادا تکدن بیر هوندور بویلو ، قول لو - بودا قلی نهنگ آعاج لار گؤرسن. “ کنار konar “ آدیلا آدلانان بو آعاجلار گوم- گوی ، طراوتلی یارپا قلازیلا سنی اؤزونه ساری چکه جک. گئیش کؤلگه سینده سیغیندیراجاق سنی. سرینلی ییندن باریندیراجاق و روحونو ، جیسمینی اوخشیایا قادیر.

بو آعاجلار زامان - زامان منی دوشوندوروب : بیر حالدا کی باشقا آعاجلار ایستی نین شیدتیندن دیز چؤکور، یارپاقلارین سارالیدی، گونشین آیاغینا تۆکور، بو آعاج یاندیریجی گونشین قاباغیندا نئجه دایانیر؟! اؤزو سوسوزلوقدان، قیزمارلیغدان یانا - یانا ، گؤم - گوی یارپاقلارینی قوروماقلا اؤز قوینوندا ایستی دن اوسانمیش کیمسه لره سیغیناجاق ، دینجه له جک یئر یارادیر؟! ائله بونا گؤره ده اولو روحلو ، جانلان دیریجی نادیر انسانلارین آدی چکیلنده ایستر- ایستهمز بو آعاجلار منیم گؤزومون اؤنونده جانلانیر. “ صفر خان “ بئله بیر نادیر اینسانلاردان ایدی.

آما صفرخان تکجه قیزمار چوللرین سیغیناجاگی اولمادی . او ساختالی ، چووغونلو چاغلاردا یانار اوجاق ، قارانلیق گئجه لرده ایشیقلی مایاق اولدو، اوتوزونجو ، قیرخینجی و اللینجی ایل لرده ار ایگیت لره یئنیلمز دایاغ اولدو . اولا بیلسین کی او ایل لر سنین خاطریندن پوزولموش اولا ، یادا او ایل لری سن کؤکوندن گؤرمه میش اولاسان . بس گله سنمی او قانلی – قادالی ایل لری آذربایجان شاعیری نین ایفاده سینده بیر دها خاطر لایاق:

گئجه دیر .
 قارا قیش بیر گئجه دیر .
 سازاق ایسه ،
 اوغولدویا- اوغولدویا ،
 تتلی گراف تئل لرین سسلندیرمکده دیر .
 مئشه ده ،
 اونون اسمه سیندن سینان بوداقلارین
 سینفونیا سی ،
 نه جان سیخیجی ،
 نه غملی دیر ،
 لاپ دینمز بیر گئجه دیر .
 قوجونورسان ! قوجونورسان !
 اولمایا
 سن ده ،
 “ من یوخ ! ” دئییه دالا چکینیرسن؟!
 دالدا یئردن ایشیق دوشمز ،
 ان قارانلیق گئجه لره .
 ایشیق ،
 قانلی خنجرین آغیزیندان آخار
 قارا گئجه لره .
 ایشقی ساچین !
 ایشیق ساچیلار .
 دان یئری سوکولر

ایشیق ساچیلار

ایشیق ساچیلار.

بو شعرین سون بندى سانكى صفر خانين اؤز آغيزيندان دئييليب. اوتوز ايلدن آرتيق اؤزونه مخصوص يول ايلا دؤيوشن، “ يوخ ” سؤزونو دوستاقلار آغيزيندا بير شعارا چئويرن ، قازامات ايچره دوستاقلارا سيرداش ، ديشاريدا ايسه دويوشچولره يول يولداسى اولان صفر خان ، زامان - زامان سيناقلاردان باشى اوجا چيخديقدا، اؤز متانتلى داورانيشى لا ايگيتلرى داينيشا چاغيردى. قفسده قالميش اصلان كيمي مفتيللرى جايناقلاياراق، باغير - باغير آزادليغي باغيردى.

اثل سوزدور “ درد بير اولسا چكمه يه نه وار “. ايل لر بويو عائله سيندن خبر سيز، هئچ بير گؤروشچوسو اولمادان ، بيرجه قيزى نين اوزونه حسرت ، او زينداندان بو زيندانا ، او ايشكنجه گاهدان بو ايشكنجه گاهها چكىلمه بير ياندا قالسين، يوزلر ايگيت ارين، سنودالى اينسانين، وطنداشلار نين، مسلكداشلار نين بيرم - بيرم دؤزولمز ايشكنجه لره ، خيفت لره معروض قالماسيني، شاللاق آلتيندا ازىليب، بند اوزونو ديزين - ديزين سورونمه سيني، ... مينلرجه بئله دهشتلى ماجرالار ين شاهيدى اولماق، اونون اؤزونون ايشكنجه اولماسيندان قات - قات آرتيق سارسيلديجي اولاي بيلردى. بير اينساندان نه قدهر طاقت اومماق اولارميش؟ نچهلرلى ايله ويدالاشيب گوره سن بو آدم ؟ ايلار، ايل لر بويو زيندان شرايطينده بير ليكده ياشاديعين، دئيمينه ، دورومونا، دويغو- دوشونجه سينه ايسينيشدى يين بير آداملا بيردن - بيره آيريلماغين ، تنهاليعا، يالقيزليغا دالمانين چتينلييينى بئله آيريليلارلا اوغراميشلاردان سوروش! و نه قدهر دؤزولمزدير كى بو بويونونا ساريلديغين آدمى گولله نمه مئيدانينا يولا سالاسان، اونون سون باخيشيني، سون سؤزلرينى و ... نه تهر يا ديرغايا جاقسان؟! عؤمور بويو اونلار يلا ياشايا جاقسان سن؟! بو يارا زامان- زامان اوره يى نين باشيندا قوور انده جك. هر بهانه ايله دئشيله جك، سيخاچق جايناغيندا سنى.

بير اينساندان نه قدهر طاقت اومماق اولارميش؟ صفرخانين بويونونا ساريليب، ويدالاشيب گولله نمه مئيدانينا يولا سالديغى ارلرين هانسيندان دئيم من؟! بيرى بيريندن داها ايگيت، بيرى بيريندن داها شرفلى، داها ايناملى عاشيق اينسانلار ين هانسيندان دانيشيم من؟ بو فيرقته، بو دهشته نجه دؤزدو او؟!...

آمما گوردوک کی دؤزدو، دایاندی او، سیلدریم قایا کیمی سینہ گریب، “ یوخ ” دئیہرک شاخسانی، چووغونو سارسیتدی، “ایشکنجه گاهلار فاتحی” عنوانینی قازاندی و نہایت اسطورهیہ چئوریلدی صفر خان.

خالق “صفر خان” لاری اسطورهیہ چئوریمه سین نیلہ سین؟ ساپی اؤزوندن اولان بالتایلا کؤکو قیریلان بیر میللت اؤز صداقتلی اوغوللارینا نییہ گوونمه سین؟ دؤنه – دؤنه آرخاصیندان خنجرلنن بیر خالق نہ ایچون اونا اینسانا لاییق یاشاییشی آزیلایانین قدرینی بیلمه سین؟ بو میللت یوزلرجه “صفر خان” لار دوغوب، بسلہ ییب، ههله ده دوغاجاق، ههله ده بسلہ ییب یاشاداجاق. چونکو صفر خانی “صفر خان” اندن دوروم ههله ده یاشاییر. شاعیر سحر دئمیشکن:

چکر ههله سون سحرین آچیلماسی.....

آمما ندنسه بیر سووال داییمانی دوشوندورور: گوره سن “صفر خان” لار تکجه قهرمانلیق عنوانین داشیماغا بئله بیر تضییقاتا قاتلاشدیلار، یوخسا باشقا بیر سئودا باشلاریندا واریمیش اولارین؟!

صفر خان ایران تاریخی بویو دوغولوب، بسلنمیش نادیر قهرمانلاردان ایدی کی شهادت فخرینه ناییل اولمادان، اؤز دیریلیینده خالقین معنوی حمایه سین و درین حؤرمتین قازاندی، آمما اونون عؤمرونون سون گونلرینده اونونلا اوتور – دور ائله یین آداملارین دئدییینه گؤره، صفرخانین هئچ بیر زامان اوزو گولمه دی. کئچمیشینه ذره جه قدهر اؤیونمه دن، تکی اؤز متانتی آغیرلیقدا حسرتی، نیسگیلی داشییا- داشییا بو دونیادان کؤچدو.

منجه شهید اولان قهرمانلاریمیزین چوخوسو ایسه سون لحظه لرینده بئله بیر احوال- روحیه دیمیشلر. اولار اورکلرینده قالاق- قالاق نیسگیل، گوزلرینده ایسه گله جه یه شعله چکن اومیدایله ابدیتہ قووشوبلار.

بونون سببی البتہ بللی دیر. اولار اوز ایستکلرینہ چاتمادیلار، باشلارینداکی سئودانی دوغورولدا بیلمه دیر، نہ اوچون؟ بونو دوشونمہ لی ییک و عینی حالدا بیر باشقا سووالدا جاواب وئرمہ لی ییک: هاچانادک بو میللت قهرمان دوغوب، بسلہ یه جک و اولاری مئیدانا یوللایاجاق و بوتون آرزوی – ایستکلری نین دوغورولتماسینی اولارلدان اوماچاق؟ هاچانادک ...؟

بونولا بئله بیز بوتون قهرمانلاریمیزین عزیز خاطیره سین اورهیمیزین ان درین قاتلاریندا یاشاداجاغیق و اونلارین شرفلی یاشایشینا باش ایه جه ییک.
عشق اولسون او اینسانلارا کی یاشادیلار، آما یاشایشا یئیلمه دیلر ، زمانه یه اییلمه دیلر.

۱- سیدر آغاجی

۲ :بو شعرى اللینجی ایل لرین اوللرینده شاه زیندانلاریندا ایشکنجه آلتیندا اولان بیر آذربایجانلی ایگیدین آغیزیندان ائشیتیمیشم. او بو شعرى قوشانین آدین منه دئمه دی . نه بیلیم بلکه ده اوزونون شعرى ایمیش ، یوخسا باشقاسینین، آنجاق تکجه شعرى منه اوخودو. سونرالار من بو شعرى نه بیر یئرده اوخودوم ، نه ائشتیدیم . بونا گوره ده، ائله اونو ائشتیدیم کیمی گتیریمیشم. حتی بیر ایکی سؤزون یانلیش اولماسینا احتمال وئردیکده، ال وورمادان، اونو بیر امانت کیمی سیزه چاتدیریرام. —

ن ۰ ن

سہراب طاہر

اوتوز ایل زنداندا

اوجا زندان دیوارلاری
سوواق - سوواق قوپوب دوشدو.
نئچه - نئچه دمیر قاپی
قاپیلارین ساپی دوشدو.

سن داش اولدون ایلمه دین،
سیمنت اولدون توکولمه دین،
قالا اولدون سوکولمه دین.

سن زامانین آجیغینا آلچالمادین،
سن زامانین آجیغینا قوجالمادین.
سنی عوض ائده بیلمز ایشده، گوجده
فرانسه دان گتیریلن ژنراتورلار،
سنی عوض ائده بیلمز دؤیوشلرده
نیویورکدن گتیریلن تانکلار، توپلار.
بونا گورا

سیلاحداکی دمیر کیمی
یئیلیمیرسن،
بونا گورا هر سویوقدا چاتدامیرسان،
هر ایستی ده ایلمیرسن.
اوتوز دؤزوم قالاچالی
قالدیرمیرسان بو طوفاندا
اوتوز کولونگ ائندیرمیرسن
زندانلارین دیب داشینا.
اوتوز زندان آغیرلیغی
قالامیرسان اؤز یاشینا

صفر ! تنها قالمامیرسان
الری نین گوجو بیزیک،
یومروغونون گوجو بیزیک،
زندانلاری ویران قویان

قرار بیزیک
اؤلچو بیزیک.

آی خالقیمین افتخاری
آذربایجان نهضتی نین یادگاری!
اوتوز اوچ ایل بوندان قاباق
اؤز انقلاب قدرتینله
آچدین باغلی قاپیلاری ، قانادلاری.
سن شادلیغا تبدیل ائتدین
میلیون، میلیون فریادلاری.
سن انقلاب قدرتینله
باغیشلادین گؤزو قانلی جلادلاری.

سن یول چکدین ، سو گتیردین
سن ائو تیکدین ، گول بیتیردین.
اوتوز ایلده، سن تیکه‌نی،
سن چکه‌نی
ویران قویدو ظلمکارلار .
اوتوز ایلده سن اکه‌نی
تالان ائتدی ظولمکارلار.

اوتوز ایلده ۵۰۰ مین ایل -
حبس جزاسی چکن خالقین،
سیلاخلارین نامردلرین
قوللارینی بوکوب خالقین،
اوتوز ایلده یوزمین نفر

ناکام شہید وئریب خالقین.
چتین ایشہ ، آغیر ایشہ
بیز سنینلہ بیر گئدیریک
انقلابی عزم ایستہین بیر گؤروشہ.
اوتوز میلیون آت گوجو وار قوللاریندا
اوتوز میلیون اینسان کئچیب یوللاریندان.
اوتوز میلیون آت گوجو ایله ایشلہ ییریک بیز ہلہدہ،
قورخماییریق نہ اؤلومدن،
نہ قورخودان ، نہ ہدہدن.
اوتوز میلیون آت گوجو ایله
چکہجہ ییک آرخامیز جا مملکتی،
بیز داشی ییب وئرہجہ ییک
انسانلارا منزل - منزل سعادتی.

جومرد اوغول

اود يوردوندا عرصه يئتيب
دؤيولدو كجه جيلالاندى.
استقامت جرگه سينده
داغ تك دوران صفر خان دى.

اولو بابك ساياغيندا
خالقين سئويب، سئويلر كن
مسلكىندن ال چكمه ييب
دئدى هر آن: حاقلى يام من.

شانلى آذر اؤلكه سينده
جومرد اوغول تۇرنميشدى.
دؤنمزليبي حياتيندا
نسيمي دن اؤيرنميشدى.

حاق يولوندا آند ايچميشدى
سارسيلمادى بير آنلىق دا.
قوچ نبي تك كئچدى جاندان
شهامتله قارانليغدا.

اوتوز اوچ ايل قازاماتدا
سارسيلتدى قان تۆكنلرى.
سوسما يار كن آلقيشلادى

ظولمون باغرىن سؤكنلىرى.

غئيره تينه احسن دئير
اؤلكه لرده هر بير اينسان.
تارىخلرده ثبت اولونوب
ياشاياجاق زامان - زامان.

اينامينا حئيران قاليب
اينسانلارى بو دونيانين.
شرفينه آند ايچه جك
اونودولماز صفر خانين.

حياتيني ديشسه ده
ابدى ليك قالا جاقدير.
حاققا دوغرو آدديم آتان
اوندان ايلهام آلا جاقدير.

هاردا وارسا بير قلمداش
اؤلمز دئير دؤنه - دؤنه.
مين - مين قلم گؤز ياشى لا
نغمه قوشور دؤزومونه.

ائدهریک

دريانی چالخالاییب دالغالی طوفان ائدهریک،
 آلوو آلدیقدا گونشدن اونو تابان ائدهریک.
 قالخاراق ائل داغینا قییب ووراریق ائلدن ائله،
 بیر اولوب سئل کیمی بیز، دونیانی حئیران ائدهریک.
 چکهریک ائل غمینی گر اولا غملر اوجا داغ،
 لازیم اولسا وطنه جانلاری قوربان ائدهریک.
 قالخاریق آت بئلینه، قوچ نبی تک های باساریق،
 خالقلاردان گوج آلیب محبسی ویران ائدهریک.
 پوزاریق حؤکمونو ائل نامینه حاکیم اولانین
 چالپاپاق ایشچی لری داور دؤوران ائدهریک.
 بیز صفر تک یاشاییب، یول آچاریق زیروله،
 دوشمانی باسماق اوچون هر یئری مئیدان ائدهریک.
 اوتوز ایل دوستاق اولان مرد صفره سؤز قوشاراق
 "علیا" نین شعرینی ده صاحب عنوان ائدهریک.

زمانہ

کوراوغلونون میصریسی
قینیندا پاسلاناندان،
نبی نین آینالیسی
دوواردان آسلاناندان
دارا چکیلدی قوچلوق،
گوئلہ لندی قوچاقلیق.
اوجالدی "حمزہ" بویو
اوجالدی "ایبیش" بویو
قوللو قچولوق
آچاقلیق.

اینام

بیر قارانلیق گئجهده
بیر آنادان دوغولدوق:
گوندوزوموز گونشسيز،
آیسيز اولدو گئجهمیز.
دومانلیقدا، توستوده
نفس آلیب، بوغولدوق.
دئدیک اولسون گونشدن
بختیمیزه پای بیزیم،
سینه میزده هر زامان
شعله لندی آی بیزیم.
ایسته دیلر
بیز حؤکمن
گؤیده دانا ق گونشی،
اینانما دیق حیاتین وارلیغینا گونشسيز.
بو اینامین اوجوندان
گئجه - گوندوز قینان دیق.
اینانما دیق
قارانلیق ابدی دیر جاهاندا،
قلبیمیزده شام قدهر
گونشه بیز اینان دیق.

ھىچ اۇلرمى قھرمانلار؟!

ائلىمىن، اۇلكەمىن قھرمان اوغلو
راحتات يات ابدى ياتاغىندا سن.
شرفلە ياشادىن، شرفلە اۇلدون
آدىنا فخر ائدىر بو آنا وطن.

آدىنا ياپىشماز ھىچ جورە لكە،
آينا تك دورودور ، بىللور تك پارلاق.
افتخار ائدەجك ايگىد اوغلونا
نە قدەر دىرى دىر بو ائل، بو اوئماق.

سن وطن اوغلويدون اودور كى اولدو-
ابدى ياتاغىن وطن تورپاغى.
ياد اۇلكە، ياد تورپاق چكدى كامىنا
اۇز ائلىن - اوباسىن ساتان مايماغى.

دئمەيىن ھىچ زامان صفرخان اۇلدو
دىرىدىر، ياشايىر ائل اورەيىندە.
اوتوز ايل بىر ائلىن گىزلى دردىنى
مردلىكلە داشىيىب اۇز كورەيىندە.
مرد آدى دىللردە داستان اولاجاق
نەقدەر دىرىدىر بو ائل، بو مىللت.

عاشیقلار شانینده ماہنی قوشاجاق
شاعرلر شعرى له ائده جک حؤرمت.

آذربایجان اوغلو

گزیردیم بیر اینسان
یونولموش ووقاردان
شریف، پاک وجدان
دئییم تازه نسله
باخیب اؤیرن اوندان!

سوروشدوم جاهاندان،
مکاندان، زاماندان
و هر قهرماندان،
ائتیدیم صفرخان.

او خالقا دایاندی
وفایه ایناندی
دایاندی، دایاندی
بو فخری قازاندی.
اونا ایدی زیندان
اوین و برازجان،
اودور فخر ایران
سهند و ساوالان
دماوند و الوند
عجب شیر و شیشوان.

او ستار، باقر،

خیابانی دیر او،
و مشروطہ نین حؤ کمی - فرمانی دیر او،
مبارزلرین جانی، ایمانی دیر او،
اٹلین حؤرمتی، شوکت و شانی دیر او،
ظفر مولکونون شاہی، سلطانی دیر او،
"آذربایجانین اوغلو" عنوانی دیر او.

او شیردیر، او اصلان
لقب لر آلیب دیر "فیدل"، "ماندلا" دان
اونو تعریف ائتمیش "عموی" و "پیمان".
اودور عزم و ہمت،
اودور کان غئیرت،
اصالت، نجابت،
شرافت، صداقت،
جسارت، شہامت اونونلا نمایان
صفر خان
صفر خان!

ائل قهرمانی

دیشدی دونیاسین بؤیوک بیر اینسان
پولاد ایراده لی قوجا پهلوان،
ائلر قهرمانی صفر قهرمان
شرفلی عؤمرونو چاتدیریب باشا
آدی ستارخان لا یازیلدی قوشا.

ماراغا، اردبیل، تبریز، شیشاوان،
ساراب، اورومیه، میانا، زنجان،
بندرعباس، شیراز، تهران، برازجان،
هر یئر کی صفرین ایاغی چاتیب
او یئرده سورگونده، زینداندان یاتیب.

صفرخان کیم دیر، نجه یاشادی؟
ندن ازبر اولدو دیلدرده آدی،
او دیزه چؤکدوردو ظالیم جلادی،
شاهلیق دستگاهینی تیترتدی سسی
اودلو، آلولودور اونون نفه سی.

اوتوز اوچ ایل تمام ایشکنجه، زیندان
اونو یوغرولتموشدو سانکی پولاددان،
هر بلا گتیردی باشینا دشمن
اونون قارشیسیندا دورا بیلمه دی،
اونون ایراده سین قیرا بیلمه دی.

اونون جسارتی، اونون جرعتی،
اونون چؤکمز دیزی، اونون ہمتی،
شاہ گزمہ لربنی حئیرتدہ قویدو
اونلارین جنایت گؤزلرین اویدو.
صفرین داستانی بئلہ دیر، بئلہ
گلمز عظمتی یازی یا، دیلہ.
گرہک تاریخ یازسین، تاریخ سؤیلہ سین
بئلہ بیر اینسانین قدرین، قیمتین.

صفرین سفری داغ اولدو بیزه،
بؤیوک ماتم تؤکدو اورہ ییمیزه،
تسلیت سؤیلہ یک گرہک تبریزه
سالاملار، سالاملار سنہ ای صفر!
یاشا قلبیمیزه، یاشا ای صفر!

صفر خانین حیات سفری

صفر قہرمانیان بیر انسان عؤمرو حبسخانادا قالاندان سونرا بو دونیادان کؤچدو. ملت لرین تاریخینده و اونلارین درین کولتور و معنوی حیاتلاریندا بیر نشانه لر، کدلار وار کی تاریخ بو یو دیلدرده ازبر اولوب، ابدی قالاجاقدیر. زامانین کئچمه سی و دؤورانین دییشمه سی بو نشانه لری میللتلرین تاریخی صحیفه لریندن سیله بیلمز. هر میللتین کیملیی، وارلیغی، هویتی و کاراکترلرین بو نشانه لرله تانیماق دا اولای بیلر. صفر بو سیرادا آذربایجان تاریخیمیزده بیر نشانه دیر.

صفر خان ایران آذربایجانین بیر بؤیوک قهرمان اوغلو اولاراق، گنج ایکن ظولمکار اربابلار و فئودالارلا مبارزه یه باشلادی. صفرخان آذربایجان خالقینین نشانه سی اولاراق، میللتیمیزین دیلین، شرفین، وارلیغین و تاریخین ۳۲ ایل شاه رژیمینین حبسخانا لاریندا قورویوب، ساخلادی. او بیر بایراق کیمی هر بیر زامان هاوالانیب، دایانغلی، قدرتلی و محبتلی بیر انسان کیمی مینلر آزادلیق یولون گئدنلره بایراقدار اولدو. صفر خانین آدی آذربایجان تاریخی، کولتوری و مدنیتینده بابک، ستارخان، خیابانی و باشقالاری کیمی حک اولونوب یاشییا جاقدیر.

صفر خان بیر ایکن کیمی میللتیمیزین سسین، آرزولارین و اونون ظولمه قارشلی مجادله ایده آلارین ترنم ائدیر. ۳۲ ایل سورگونلر، ایشکنجه لر، دوستاقلاردان سونرا، صفر خان تهرانین اوین حبسخاناسیندان آزاد اولدو و دوستلارینین چیبیلنلری اوستونده چوخ حورمتله قارشیلانندی.

اونون سئویملی آذری دیلی، انسان کاراکترلری، متانت و دؤزومو افسانه لرده قید اولمالیدیر.

صفر خانین عؤمور سفری و حیات یوللاری بوتون ظولم آلتیندا قالان مولتی کالچیر (نئچه مدنیتلی) اؤلکه لرده بیر سیمبل اولای بیلر.

صفر خانین ایده آلارین آذربایجانین گله جک نسیل لری دیرلندیره جک . معاصر شاعریمیز نه گؤزل بو ایده آلاری سؤیله میشدیر:

کاش کدر آلمایا بیئر کوره سینی
انسانلار غصه یه دولمایا بئله
هامی سئوگی دئییب سئوگی ائشیده
داغلی بیئر اوره کده اولمایا بئله
هر باخیش، هر دوداق، هر دیل، هر آغیز
پایینی سئوینجله داشییا بیله.....

(علیرضا میانالی)

آذربایجانین ضیالی لاری و باشقا عدالت پرور و صلح سئون وطنداشلاریمیز اونون تورپاغا تاپشیرما مراسیمینده اشتراک ائدیپ و حاضر اولدولار. یوزلرجه توپلانتی، چیخیش و مجلس بو ایلهام وئرهن انسانین حاقیندا تشکیل وئریلدی و یازیلار یازیلدی. سؤزومون سونوندا بونا اشاره ائدیم کی صفر خان حاقیندا لازم اولان تدبیرلر و اونا لاییق خدمتله عمله گلمه دی. یالانچی ایرانچیلار و اوقتی غنیمت بیلیم، صفر خانی وفات ائندن سونرادا راحت بوراخماییب، اونا تهمت وورورلار. هر حالدا، سعادت و آزادلیق اولدوزو وطنیمیزده دوغان زامان صفر خانین آدی و اونون کاریسما تیک کاراکتری، داها دیلره دوشوب و ائللر ایچینده یاییلاجاق. روحو شاد و آدی ابدی قالسین.

آتا

صفرخانین قیزی نین دیلیندن

دومان کئچیر اوره ییمدن
گونش اولوب ساچیر آتام.
آلقیشلاییر اونو وطن
الرده گول آچیر آتام.
گونش اولوب ساچیر آتام

سئوردی آنا تورپاغی
قازامات اولدو یاتاغی
قلبینده کی ائل چیراغی
یانار مشعل ائتدی آتام
گونش یولون گئتدی آتام.
های وورانا او سس ایدی
توپ- توفنگین گولله سی دی.

بابالارین نفهسی دی
ستارخانا قارداش آتام
حیدرخانا یولداس آتام.

آلیشدی آذر اودونا
فخر ائلهدی ایران اونا.
باغلاندی اودلار یوردونا
سینهسی اولدوزلو آتام
گونشلی، گوندوزلو آتام.

گیزلی قالدی سیرری، سؤزو
ائل ایچینده آغدی اوزو.
۱۱ مین گئجه، گوندوزو-
دیزه چؤکدوردو مرد آتام
شاهلارا اولدو درد آتام.

اوغول اولدو خالقا، ائله
آدی دوشدو دیلدن، دیله.
قاتلاشسادا مین نیسگیله
باشی اوجا قالدی آتام
ظفر مارشین چالدی آتام.

چینار

سکسان یوخ،

سککیزمین ایلیک

چیناردی صفرخان.

یئرین یئددینجی قاتلاریندا

قات- قات دوپون سالیب

کوتوک لری.

بویلانیب بینؤوره سینده

سهند ایله ساوالان.

کولگه سالیب

آلاداغدا، کامتالدا

بوداقلاری.

قاردا، بوراندا

سیلدی ریملی یول لاردا

باغلامادی اونون یولون.

قوودوردو دوستاقد،

داشلی - قوملو یوللاردا

گونشه ساری

سربست آرزولارین.

سکسان یوخ،

سککیزمین ایلیک

چیناردی صفرخان.

خان قیاسی

داغلارا آداشلیق
ایندی معناسی بو.
یولداشلیق آنلامیندا
سونو گۆرونمه یین یوللارا چیخدیقدا،
زندان معناسیندا
و دایانیشما.
اؤز گورلوکده
آدی نین
یوزلر آنلامیندان بیرسی.
سن
دونیانین باشی اوزه رینده
یئلله نین یئلکن ،
و داش کیمی آغیر کؤلگن
زندانلاری اسدیرن سئویلم.
محرم قالدین عؤمور بویو
منه و منیمکی لره.
اوجا توتدون یاساق دیلیمی ،
یاشادین و یاشاتدین -
اؤزو بؤیوکلویونده اولو خالقیمی .

باش ساغلیغی

اور کلردہ چن وار ،
کؤنوللردہ دومان .
و ماوی گؤیون یاناغیندان،
آخیر قان .

انسانلار قاریشیب -
عظمت دنیزینین
تلاطملی دالغارینا ،
و گور سسلرله
آلقیش دئییرلر
آذربایجان دیارینا .

گئتدی صفرخان...
اورهیی نین حرارتین،
نفهسی نین عطرین -
یوموروقلارا تاپشیردی او بؤیوک اینسان.
گئتدی...
گئتدی صفرخان،
باشین ساغ اولسون آذربایجان .

یوخو

بیر الیمده اوراق،
بیر الیمده بیر دستہ ساری سونبول،
گۆز باخدیقجا قیزیل تارلا.

سئوینجله تر قاریشیب یاناقلاریم،
توز یاندیریر بوغازیمی
آنجاق سوزور ماهنی لاریم دوداقلاریم.

بیر سس گلیر
آتلی سسی...
باش قووزاییب من باخاندا
ساتاشیری گۆزلریمه خان قامچیسی،
خان هئیکلی،
خان نیکبئی آت اوستونده.

اوراق دوشور اللریمدن
ساری سونبول دنه لری دن - دن اولوب
اله نیری تورپاق اوسته.
قانلی قامچی ایستیر بوکسون دیزلریمی
من قورخورام، دایانیرام لالار کیمی.

یئنه بیر سس ائشیدیرم،
یئنی بیر سس ائشیدیرم.

اوزاقلاردان، داغ باشیندان
گونش دوغان اولو داغدان سس گلیری،
من باخیرام:

دایانیدیر آغ آت اوسته باشقا بیر "خان"
بو خان بیزیم صفرخان دیر!
بو خان بیزیم قهرمان دیر!
کوراوغلو تک

نعره سیندن تیتره شیرلر اوجا داغلار:
- آهای!
آهای!

آهای ممد! قورخما دایان،
قورخما گلدیم، دایان گلدیم.

آت کیشنه بیر،
داغ کیشنه بیر.
خان قامچیسی دوشور یثره....
سحر اولوب
اویانیریق بیز یوخودان.

رحیم رئیس نیا

تاریخ سیناقیندان چیخان قہرمان

تاریخ، قہرمانلارین آغیر سیناقندان کئچیرمکله، یئتیشدیریر. رستم اولماغا هفت خواندان کئچمک، پولاد اولماغا، اودا دؤزمک گرکدیر.

خالق قہرمانلارین خالق لار یارادیر، یاشادیر؛ اولارا ایلهام و گوج باغیشلایر، اولاردا ان ایلهام و گوج آلیر.

بؤیوک قہرمانلار، بؤیوک خالق لارین، یوکسک معنویاتا، مدنیتته، اولو ایده آلارا، انسانی سجیه لره مالک اولان خالق لارین ائولادلاریدیر لار .

دئییرلر قہرمانلار اؤز محیط لری نین یارادیلیمیشی، یئتیشدیرمه لری دیرلر. بیر محیطده کی عدالت سیزلیک، زوربالیق و قانونسوزلوق، حیاتی دؤزولمز بیر جهنمه چئویریر، اورادا ظلمه، ظلمته قارشی مبارزه ده، ایستر- ایستمز یولون تاپیب، فورمالاشاجاق و هر حالدا اؤز قہرمانلارین دا یارادا جاقدیر. نئجه کی مشروطه حرکاتی سونوندا، استبدادا قارشی بیر وولکان کیمی پاتلاق وئریر، اؤزونہ یول آچیر و او یولدا مینلر و اون مینلر مبارز قلمه و سیلاحا ساریلیر و دؤیوش میدانینا آتیلیر لار و اولارین آراسیندان، خالقین باغیریندان قہرمانلاردا باش قالدیریر کی باشدا گلنلری ده ستارخان دیر. او بؤیوک قہرمان آلچاق کؤنوللوکله اؤزون، نئجه دئییم، ملتین ایتی آدلاندیریردی و دئییردی کی نهایت بودور کی بلکه بیر اصیل ایتایمیشم کی قاباغا دوشموشم.

او تهراندا گؤروشونه گلنلره و ستایشچیلرینه تواضع کارلیقلا بئله دئییر:

" بنده بیر خدمت ائتمیشمسه، ملتین یاردیمی ایله ائتمیشم، یوخسا بیر الدن کی سس چیخماز. قدرشناسلیغی آذربایجان خالقیندان گرهک ائتمک، نه ستار قارا داغلی دان. منیم بیر افتخاریم وارسا، بو دور کی ملتین خادیمی اولموشام و بوتون بو موفقیتلر آذربایجان ایگیت گنجلری نین فداکارلیقلاری سایه سینده الده ائدیلیب دیر ... "

صفرخانین دا سؤزلرینده بئله بیر حال وار :

" مندن چوخ سوروشوبلار کی نئجه دؤزدون، نئجه اوسانمادین و ۳۲ ایل سورن اوزون
بیر زاماندا کی بیر انسان عؤمردور، چورومه دین؟

بلی، دوزدور، ۳۲ ایل قارائلیق قازاماتلاردا مقاومت گؤسترمک، جیسمی و روحی ایشکنجه لره قاتلانماق، زور بیر ایش دیر ... چوخلاری دا عزیزلری نین آیریلیغینا، آجی حسرتلره، دؤزولمز ایشکنجه لره قاتلانا بیلمه ییب، حیاتا گؤز یومدولار.

اما او کی منی و باشقا زنجیر داشلاریمی هر جور تحقیر و ایشکنجه قارشسی سیندا انقلابی دؤزوم و دایناماغا چاغیریردی، یالنیز اومید ایدی. خالقین ظفرینه اولان اومید و اینام ... سونوندا گؤردوک کی ایران ملتی نجه اؤز چالیشمالاری ایله ظلم و زوربالیق سارایلارین یئرله یکسان اتدیله و دوستاق خانالارین، دمیر دووارلاری نین بیخیلماسی ایله، من ده ۳۲ ایلدن سونرا یولداشلاریملا بیرلیکده آزادلیغا قاووشدوق ... "

سانکی خالق قهرمانلاری نین توپراقلاری بیر یئردن گؤتورولوب. سؤز یوخ کی بودا اونلارین خالقا باغلی لیقلا ریندان دیر.

بیر تورک یازاری دئییدیرکی قهرمانجاسینا اؤلمه یه حاضر اولمایان، قهرمانجاسینا یاشایا بیلمز. صفرخانین خاطراتی بئله بیر یاشایشین، بئله بیر قهرمانلیغین داستانی دیر. تشکر اندیریک علی اشرف درویشیان جنابلاری نین کی بو استقامت حماسه سین یازییا چکیبلر و اونو هامی اوچون اله اندیبلر.

یونان اساطیری نین آنته ادلی قهرمانی، آیاغی آناسی اولان یگردن اوزولمه یینجه یئنیلمز ایدی. صفرخانلاردا ائله باغلی لیقلاری ایله، عزمکارلیقلاری ایله دیر کی یئنیلمز لیک ساحه سین، قهرمانلیق سویه سینه یوکسلیبلر.

ناز پرورده تنعم نبرد راه به عشق

عاشقی شیوه رندان بلاکش باشد.

اوجقارلاردا سایریشان بیر اولدوزا وورولمایینجا، گؤیلره اوچماق ممکن دئییل؛ شیرین جاندان کئچمه یینجه، فرهاد اولا بیلمزسن.

ناظم حکمت، شیرین- فرهاد داستانی نین یئنی بیر روایتین یارادیب. بو روایتده فرهادین شیرینه اولان سئوگیسی، خالق سئوگیسینه یوکسلیبدر. بورادا فرهاد، دها شیرینین وصالینا چاتماق اوچون دئییل، بلکه بیستون داغی نین آرخاسیندا قاینایان بولاغین حیات وئریجی سویون سوسوزلوقدان یانان، اینله یین شهره ساری آخیتماق اوغروندا دیرکی بیستونی قازماغا دوام اندیر و بئله لیکله بیلک لری او بؤیوک عشقندن گوج آلیر و اراده سی سینماز اولور؛ اونا گؤره ده خالقین گؤزونده بیر همت وئریجی قهرمانا چئوریلیر. ائله کی آنالار اوزاق یئرلردن بالالارین بیستونا گتیریرلر تا او همت

سیمبولون، او یورولمازلیق و ایگیتلیگ سیمگه سین، اونلارا گؤسترمکله روحلارینا همت جوهری آشیلا سینلار و قولقلاریندا بو حقیقتی چینلاتسینلار کی : کیشی لرین همتی، داغلاری قالدیرار.

عقل و همت را نمی دانم کدامین بهتر است

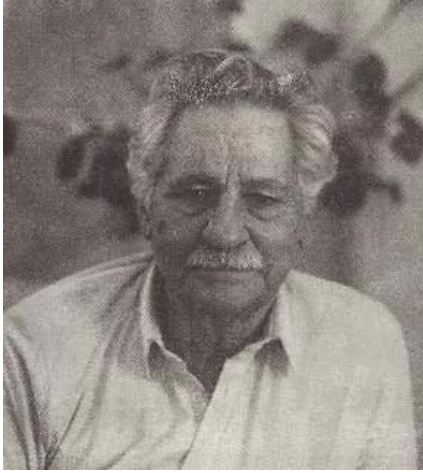
ابن قدر دانم که همت هر چه کرد از پیش برد

ساغ اولسون گؤرکملی رسام، پرویز حبیب پور کی صفرخانی بیر قالا کیمی گؤروب و گؤزلجه سینه گؤستریبدیر. بو آلینماز قالا نئچه مبارزلر نسلینه سیغیناجاق اولوب، اولاجاق دیردا.

بوگون تام ایگیرمی بیر عصر، معروف قوللار عصیانیندان کئچیر. قولدارلیق دونیاسی ییخیلمیش سادا، اسپارتاکوسون قیلینجی هله ده کسردن دوشمه ییب، هله ده او قوللار قهرمانی، خئیرله شر گوجلری آراسیندا گئدن ساواشدا، خئیرخواه لار سیراسیندا ساواشیر. بابک ده، کوراوغلودا، ستارخان دا، صفرخان دا اونونلا چیین چیینه دیرلر و طولمون سنگرلری ییخیلما یینجا، مبارزه بیتمه یه جک.

بیز بوگون صفرخانی آغیرلاماقلا اونون نجیب سیماسیندا مینلر گئدیپ قالان زنجیرداشلارینی، حؤرمته آنیریق و اونلارین پارلاق خاطره لرینی اؤنونده ادبله باش ایبیریک.

یول لار

یول لار... یول لار... یول لار...
فیکیر ایشله دیکجه، گۆز ایشله دیکجه،
نه قدهر گئدیرسن قور تارمیر اونلار.
یول وار کی اینسانی ساپاند داشی تک-
اوجا ذیروه لر دن دره یه توللار.
یول دا وار اینسانی درین دره دن-
سعادت قوشو تک زیروه یه یوللار.
یول لار... یول لار... یول لار...
اینسان ایدراکیندان، دوشونجه سیندن
یول آلار

یارانار

یاشایار اونلار.

ناصر داوران

آندیمیز

ایللر بویو

یغیشدیق چیراغینا،

قیزیشدیق ایستینه.

آدین گلنده حورمته دوردوق.

آدین آندیمیز اولدو.

سندن آلدی قلبیمیز

قووتینی،

سئوینجینی،

اینامینی.

قانیمیزداکی قیرمیزیلیقدا سندن اولدو.

ایللر بویو بئله یاشادیق.

ایللر بویو

داشیدیق سنی چییینلریمیزده،

اسدیردیک سنی

زیره لرده.

ایندیسه اونوتماریق سنی،

ایندیسه آتماریق سنی.

۱۳۵۰

قاپ باجانی دؤیور کولک
دهشتدن دؤیونور اوره ک ،
نئجه آچیم -
ھارا قاجیم .
گؤزلویومو آراییرام -
سیلم تاخام گؤزلریمه ،
قانادلانام سؤزلریمه .
آچام قونام ائل باغینا ،
ساوالانین قوجاغینا .
آیدین سحر سوراغینا .
بیر قیغیلیجیم اود اولام من -
آزادلیغین اوجاغینا .
بیلیرم کی یول گئتمه سم دوناجاغام،
ترپشمه سم ،
لئشخورلارین آلرینده قالاچاغام .
آغیر یوک وار کوره بیمدہ ،

حیات عشقی دیلہ ییمدہ :

نہ لر یاتیب ،

نہ لر آلیب ،

نہ لر ساتیب .

کیم لرلہ باش باشا قاتیب ،

یاشاییشین باغچاسیندان ،

گوالر سولڈو شاختاسیندان .

سینہ نی حسرت دارادی ،

سۆزلریمی درد چولقادی ،

جان بیر قالیب یولداشلاریم :

ھارا گئدەر کن آرادی .

“ صمد ” اکدی :

“ بہروز ” دَرَدی

“ اوختایی ” یادا سالارکن

یارام یامان کوورہ لندی

آمما بو گون داغ دؤشوندہ

سال قایانین کؤلگہ سیندہ

یئنی بیر گول داش قوینوندان

آستا آستا باش قالدیریر ،

عطیر یایان قوخوسوندان -

حیاتین مارشین چالدیریر .

امما “ صفر ” :

یوردوموزون قہرمانی ،

ستار خانی - باقر خانی ،

بابکیمین یادگاری .

دیزہ چؤکدوردو اؤنوندہ -

روشن سایاق بیسی - خانی ،

بیر آن دیلیندن سالمادی -

اٹل اوبانی :

"باشاسین آذربایجانی" .

کاش گونلرده ، دیل اولایدیم ،

کاش بیر آسن یئل اولایدیم ،

دویونلرده ، ماغارلاردا

کاش سازلاردا تئل اولایدیم ،

کؤنول لرده ، اورہ ک لرده ،

خوش نغمہ لی دیلک لردہ -

چیچک - چیچک گول اولایدیم ،

آزادلیغین باغچاسیندا -

گول آچمامیش سولمایایدیم .

کهر آتلی

"بو داغلار اولو داغلار
چشمه‌لی ، سولو داغلار
بوردا بیر ایگید اولوب
گۆی کیشنر ، بولود آغلار."

اویانیب عصیرلرین داش یوخوسوندان
سییریلیب چیخدی
اوباسی نین قینیندان.

یاراقلاندی
آتландی
یوللارین سیننه سینده
گونلری توزلویا – توزلویا چاپدی
کهر آتلی.

چاپدی:
باشی نین اوستونده
اولدوزلو ، گونشلی گؤیلر ،
یاغی نین آلتیندا
توزلانیب اوزانان یوللار ،

چاپدی
کئچدی
کئچیدلری ، گدیکلری
قانلی ، قادالی یوللارین باغیرینی چاتلاتدی

کھر آتلی.

چاپدی :

آتی نین یالیندا

گونلر اییلدی ، دوزلدی

کھر آتلی اییلمه دی .

یوللار جیغیرلاندی ، هاچالاندی

آتلی نین ایسته بی ، اومیدی پارچالانمادی.

چاپدی :

باشی هاوالی ، اورهیی سئودالی

گؤزلرینده آرزولارین گؤی قورشاعی

سؤزلرینده سحر شافاقی

اولو داغین اته یینه چاتدی

کھر آتلی.

داغلار داغی – اولو داغ

قار قاباقلی

قایا قوللو اولو داغ

قوجاق آچدی قوجا آتلی

کهری له

وداعلاشدی

قیی اوجالدی کیشنرتی دن.

داغ ترپندی ، داغ یاریلدی

داش آغنادی !

اولو داغین اٹھیندہ :

قوشا یاتدی

آتلی سیز آت،

آت سیز آتلی.

یولو دوشر اولو داغین اٹھینہ اٹل لربندہ

گورہن اولار.

اولو داغین آغریسیندان

یئر کیشنہیر،

گؤی آغلاپار،

شیمشک چاخار.

او آن یئنه

سییریلیب چیخار :

کیشنرتی دن ، چیغیرتی دان،

اٹلرین اورہک قینینا سیغینیب یاتار

کهر آتلی .

بہروز مطلب زادہ

صفر خان گلیر

باجیلار، قارداشلار، عزیز یولداشلار!

سیلین گۆز یاشینی!

سئوینمہ مہ لی دیر دوشمان،

سینمالی دیر او!

اوزوموز آغ دیر،

آلنیمیز آچیق!...

اٹلیمیز بؤیوک اینسانلار بئجرتیمیش،

صفر خانلار بئجرتیمیش!

باشی اوجا اٹلیمیز

گووہ نیر قوچاقلارینا:

قاچاق نبی سینہ،

کور اوغلو سونا،

ستار خانینا،

صفر خانینا.

بیزیم ائل ایگیدلر مسکنی دیر،

بابکلر،

عمواوغلولار،

خیابانی لر،

ارانی لر وطنی دیر.

خبر وئریں کوراوغلوبا!

گۆزوموزون ببه بی،

خالقیمیزین چیرپینان اورہ بی

خان اوغلانیمیز،

صفر خانیمیز گلیر.
گلیر چنلی بئله قوناق اولار،
گلیر دلی لره دایاق اولار.

اٹشیدرکن بو خبری قوچ کوراوغلو
نعره چکیب دلی لری هارایلا بیر،
دلی لر ییغیشیر،
دلی لر پیچیلداشیر؛
گوئیده ایلدیریم شاخیر،
قییرآت داغا دیرماشیر!

قوچ کوراوغلو باغیریر:

هایدی دلی لریم!
گوژده، قولاقدا اولون!
چنلی بئله قوناق گلیر،
اولدوزلو دنیز اوغلو
خان گلیر،
صفرخان گلیر!
عؤمرونو قازاماتدا-
بنده دوشموش آصلان کیمی کئچیرن،
سینمایان،
دوشمانا قان ایچیرن،
دؤنمه یین اینسان گلیر،
قهرمان گلیر!

داردا قالمیش اینسانلارا دایاق اولان،
داغلارلا آیاق اولان،
آزادلیغا، عدالته هایان اولان

خان گلیر
صفرخان گلیر.

سیلین گوژ یاشینی!
باخین!
باخ...ی...ن!
دلی لر صف باغلائییر.
دمیرچی اوغلو دلی حسن
نیظام وئریر دلی لرین اوردوسونا،
هامی باخیر اونا
خان گلیر
صفرخان گلیر!

آلقیش سسی یئری گوئیو بورویور
قاری ننه گوئی قورشاغین
گوئیدن آچیر.
قوچ کوراوغلو
قان قارداشی صفرخانی
قوجاقلاییر!

انتشارات مینا منتشر می کند :

یادمان صفرخان

به کوشش : ائلدار موغانلی

پیشگفتار

درآمدی بر نهضت ملی آذربایجان

حکایت مردی که گفت: نه! (صفرخان از زبان صفرخان) / علی اشرف درویشیان

گفتگو با خانواده و نزدیکان صفرخان :

• گفتگو با دختر، داماد و نوه صفرخان ، علی پاینده ، محمدعلی عمویی ، بهروز حقی ، محمدعلی فرزانه ، فریبرز رئیس دانا ، مسعود متولی و ...

صفرخان از زبان همزمانش :

• کاک غنی بلوریان ، مرتضی محیط ، فرخ نگهدار ، حسن جعفری ، جمشید طاهری پور ، ناصر رحیم خانی ، یداله خسروشاهی ، عزت مصلی نژاد ، هدایت سلطانزاده ، ماشاله رزمی ، م.ح. صفورا و ...

در باره صفرخان :

• روزنامه اعتماد ، اصلان پاشا ، حمید دادیزاده ، سهیلا وحدتی ، ج. کسای ، مقصود پرهیز جوان ، مهدی اصلانی ، فریبرز رئیس دانا ، هرمز ایرانی ، محمد مهرباب ، محمدرضا فرهمند ، رضا رضانی ، نریمان ناظم ، رحیم رئیس نیا و ...

گزارش مراسم تجلیل از صفرخان :

• مراسم تجلیل در تالار حرکت

• بیانیه کمیته برگزاری مراسم تجلیل از صفرخان

• عاشیق‌ها نخوانده برگشتند / گزارش روزنامه توسعه

• قهرمانان همیشه زندانی زمان هستند / مجله گزارش

• تجلیل کانون زندانیان سیاسی مسلمان قبل از انقلاب

گزارش مراسم تشییع جنازه و خاکسپاری صفرخان:

• سخنرانیها: خانم لطفی ، علی اشرف درویشیان ، دکتر پیمان ، دکتر خسرو پارسا ، محمدعلی عمویی و ...

اطلاعیه‌ها و بیانیه‌ها :

• بیانیه کمیته برگزاری مراسم ، خانواده و دوستان آذربایجانی صفرخان ، فرقه دمکرات آذربایجان ، زندانیان سیاسی رژیم سلطنتی ، گروهی از زندانیان سیاسی ، مجمع دانشگاهیان آذربایجانی ، اتحادیه نهادهای مدنی آذربایجان ، رضا براهنی و ...

با یاد و خاطره صفرخان (اشعار) :

• سیاوش کسرای ، الوند ، اصلان ، حسین منزوی ، محمد خلیلی ، ایران باقری ، حافظ موسوی ، محمود معتقدی ، میرزا شهرک ، سیامک طاهری ، آلاو ، حبیب فرشباف ، هاشم ترلان ، قافلانتی ، مظفر درفشی ، بهروز چای اوغلو ، م.ح.صفورا ، آقازاده علیایی ، هادی قاراچای ، بهروز مطلبزاده ، اصلان پاشا ، سهراب طاهر ، ممد قاضی ، حسن ایلدیریم و ...

مصاحبه‌های صفرخان

• مصاحبه با روزنامه کیهان
• مصاحبه با نشریه نوید
• و...

آلبوم عکس

Minabooks@yahoo.com
eldarmoghanli@yahoo.com

صفرخان اولمزدير

ائللره صادق قالانی ائللر اونوتماز